

Paraguay 23 februari tot 20 mei 2004

“ Ik zie de mensen om me heen, ze zijn mooi en goed, allemaal, que guapo, want zo kunnen we ons toch allemaal voelen: als we elkaar zó benaderen dat we het goede verwachten van elkaar...” (indruk van hier toen we net terugkwamen van Paraguay)

Pa'i Puku, een school in Paraguay, Latijns-Amerika.

Nu het schooljaar in België is begonnen, is het al halverwege ergens aan de andere kant van de aardbol: in Pa'i Puku, een school gelegen in Paraguay, Latijns-Amerika. Janne Theuninck uit Oostende en Wim en Leen Declercq uit Oostkamp leefden er 3 maanden in de schoolgemeenschap. Leen en Janne – ondertussen 2 onderwijzeressen – deden er hun stage. Van een Oostkampse hoorden we van de school, Pa'i Puku, waar we konden naartoe gaan, Ruta Transchaco kilometer 156, Paraguay. Toen Leens broer Wim (25j.) van ons plan hoorde, kreeg ook hij zin om mee te gaan als vrijwilliger met zijn kennis als industrieel ingenieur.

'Pa'i Puku' is gelegen in de Chaco, Paraguay. De Chaco is een gebied, ruim tien keer zo groot als België, maar dat amper 17 000 inwoners telt! In de Chaco heb je dan ook niet zoveel grote scholen.

De school zelf, is ontstaan uit de vraag van de Chaqueños zelf. Een Vlaamse missionaris, Pater Shaw of Pa'i Puku – dit betekent grote pater, hij was 2m02 groot – reed met zijn paard door de Chaco en vroeg de mensen hoe hij hen kon helpen. Een school voor hun kinderen was het antwoord, liefst met internaat, want de leerlingen wonen soms 400 km ver. Pa'i Puku is dus gegroeid vanuit de nood aan degelijk onderwijs en vorming voor de kinderen uit de Chaco-gezinnen. Er komen kinderen die meer dan twee dagen moesten reizen (per paard) vooraleer ze in de school aankwamen. Daarom is de school een internaat waar de kinderen gedurende negen maanden leven zonder naar huis terug te keren! Ze telt 550 interne leerlingen en een 60-tal externen (die wel elke dag naar huis gaan). Vandaag kunnen de leerlingen er kleuter, lager en middelbaar onderwijs volgen (tot 18 jaar). Sommige leerlingen gaan daarna nog verder studeren in Asunción.

Het land: Paraguay

Paraguay ligt in het hart van Zuid-Amerika. Het grenst nergens aan de zee en heeft dus geen eigen havens. Dit heeft als gevolg dat ze voor hun buitenlandse handel aangewezen zijn op een buurland wat niet altijd even gemakkelijk is.

Paraguay heeft twee officiële talen : het Castellano (Spaans) en het Guarani. In de Chaco heb je veel gezinnen die enkel Guarani spreken. In de school wordt er daarom onderwijs gegeven in beide talen. Tot het vierde leerjaar heb je klassen die hoofdzakelijk Guarani spreken, daarna is het verplicht om ook Spaans te leren. Paraguay is waarschijnlijk het enige land in Zuid-Amerika dat nog een inheems-Amerikaanse taal als officiële taal hanteert. Dit wijst erop dat Paraguay in verschillende opzichten nog een echt authentiek land kan worden genoemd. Paraguay is ook nog niet zo gekend en er is weinig over gepubliceerd. Toen we in de bib zochten naar een boek, vonden we met moeite een paar hoofdstukken.

Locatie van de school

Om je nu de locatie van de school een beetje voor te stellen, vergelijken we met België.

De Trans Chaco of de Ruta 9 is de autoweg (één rijstrook in elke richting en een pechstrook) die vanuit de hoofdstad Asunción in noordwestelijke richting loopt, dwars door de Chaco om dan zowat duizend kilometer verder Bolivië in te lopen. De Trans Chaco wordt gekenmerkt door een enorme leegte. Stel dat Asunción (de hoofdstad van Paraguay) Oostende zou zijn. Daar neem je de Ruta 9 en kom je eerst nog wat voorstedelijke wijken tegen. Dan neem je de nieuwe brug over de rivier Paraguay en rijd je de Chaco binnen. Na een twintigtal kilometer (dus iets voor Brugge) kom je een stadje tegen: Villa Hayes, genoemd naar de Amerikaanse president Rutherford Hayes. Nog een tiental kilometer verder (dus ongeveer ter hoogte van Oostkamp) rijd je door een dorpje, Benjamin Aceva. Op het einde van het dorpje passeer je een controlepost en tolkantoor (0,75 euro)... en dan is er meer dan honderd kilometer niets meer langs de baan, behalve soms een inrit van een reusachtige estancia (boerderij, de gebouwen zie je zelden of nooit liggen), hier en daar enkele povere tentjes waar Indianen wonen, verder veel palmbomen en struikgewas, koeien, geiten, arenden, één schooltje met enkele hutjes er rond (aan km 134).. Na meer dan een uur rechtdoor, kom je bij een bordje km 156. Hier is de escuela Pa'i Puku. Het is meer dan een school, het is - zeker in vergelijking met wat er voor en er rond ligt - een stadje. Met een kapel, een toren, een inrijpoort, een bushalte, een apotheek, een verpleegruimte, een bakkerij, een voetbalveld,

wateropslag, een grote wasplaats met wasbakken en waterkraantjes, een telefoon, slaapzalen voor de leerlingen, houten huisjes o.a. voor de leerkrachten en opvoeders en uiteraard klaslokalen. Een tiental jaren geleden heeft de elektriciteit er zijn intrede gedaan.

Ontvangst op de school

Toen we er aankwamen werden we heel goed ontvangen door Christiane Geersens, de Vlaamse missiewerkster die reeds 28 jaar in Pa'i Puku verblijft. Van overall keken donkere bruine ogen ons nieuwsgierig aan. We verbleven er op de school zelf, waar we voor ons tweeën een houten huisje ter beschikking hadden (woon-, slaap- en badkamer), terwijl Wim, helemaal aan de andere zijde van het domein, een kamertje had. Jongens en meisjes worden er in zeer strikt gescheiden leefgroepen ingedeeld. Al na onze eerste nacht onder het muskietennet – er zitten enorm veel muggen in alle maten in de Chaco – kregen we de volgende morgen elk een klasje toegewezen en werd Wim voorgesteld aan zijn 2 collega's in de werkplaats.. Janne kwam in een klas in hoofdzakelijk Spaans, Leen in Guaraní – de indianentaal die zoals gezegd naast het Spaans nog de officiële taal is - . Hoewel na vier jaar Spaans in avondschool, je misschien beter een Spaans klasje had, was het Guaraní zo mooi dat de taal leren er dan bijkwam. Guaraní is echt helemaal verschillend van Romaanse of Germaanse talen. Het enige wat je kon afleiden was 'Nahaniri: dat gaat niet, dat mag niet, nee', dat was het eerste dat we begrepen. Enkele voorbeelden: 'y' (speciale 'oer'klank met je mondhoeken naar achter en je tanden naar voor) is 'water', 'pejasy' (peedjasy, weer met die speciale klank) is 'maan', 'mba'eichapa' (mbaaisjapa) is 'hoe gaat het met je', enz. Bijvoorbeeld het lied 'van voor naar achter' : 'Tenonde, tapyque, asu, akatua, yvate, iguy, asu, akatua, tenonde, tapyque, asu, akatua, yvate, iguy, asu, akatua!'

Een dag in Pa'i Puku

5.45u : de kinderen staan op en poetsen de klaslokalen en slaapzalen. Om 6 uur 30 is er ontbijt: brood met melk. Om 7 uur begint de viering. Dit was een gewoonte geworden tijdens het jaar dat de collega van Christiane zeer ziek was. De leerlingen hadden zelf gevraagd dit verder te doen, nadat zij was gestorven. Elke klas organiseert om beurt de viering met enkele teksten en liederen om de dag met goede intentie te beginnen. We wilden dit echt niet missen! De gitaristen leerden ons de ritmes en algauw zongen en speelden we mee in de kerk. De kerk was het eerste gebouw dat in het centrum werd opgetrokken. Om 7.30u begint de les voor de helft van de lagere schoolkinderen. De andere helft heeft dan studie, gevolgd door zijn taak. Ze helpen dan bij allerlei werkjes: hout halen voor de oven in de keuken, brood bakken, afwassen, het vlees versnijden, in de groentetuin werken, de was doen – met de hand – , strijken, en kledij herstellen. Er is een klein halfuurtje speeltijd en dan krijgen ze een stuk brood. Dit is nodig want sommige externe leerlingen komen zonder ontbijt naar school. Dit komt omdat ze thuis niet genoeg eten hebben. Om 11.30u is er middageten: rijst, maïs, bonen, of pasta met stukjes vlees, bereid als soep. Om 12 u is er siësta tot 13 uur. Om 13.30u begint de les, of studie weer. Tijdens de namiddagpauze krijgen ze 'pan dulce' of 'zoet brood': verschrikkelijk lekker brood, ook gemaakt door de kinderen. Om 17.30u mogen de kinderen spelen, tot 18.30u. Dan is er avondeten. Dit is hetzelfde als het middageten, in het weekend is er de vrijdag en de zondag een specialiteit: tortilla en sopa paraguaya. De lagere schoolkinderen gaan om 20 uur slapen. De zaterdagmorgen leren ze de liederen zingen voor tijdens de vieringen. De zondag komt er een priester. Dan is er een viering door de priester en leerkrachten georganiseerd. Verder is er in het weekend tijd voor spelen, voetballen, volleyballen en ook nog een beetje de was doen en afwassen.

Enkele weetjes:

- Ze maken elke dag brood van 70kg bloem.
- Er worden meer dan 7000 kledingsstukken gewassen per week.
- Er wordt 300 liter melk gedronken per dag.
- De kinderen wassen 2100 melkkannen, borden, kopjes,glazen,... af per dag, dat zijn er 14 700 per week.

Voor de studenten van het middelbaar ziet de schoolweek er iets anders uit. De meisjes leren industrieel naaien, speciale technieken zoals 'ñanduti' (kunsthaakwerk), kledij herstellen, koken, haarkappen en verpleging. De jongens leren houtbewerking, elektriciteit, loodgieterij, dierenarts en verpleging. Dit allemaal hoofdzakelijk in de praktijk. Zo maken de studentes kledij om te verkopen voor de industrie, de jongens maken prachtige, degelijke meubels die dan naar Asunción naar de koper worden gevoerd. Tijdens de inentingsreizen mogen er telkens 2 studenten mee om te helpen met de verpleegster. De school doet de inenting voor alle mensen in de omgeving, langs de Chacobaan. 's Avonds hebben de studenten dan les van 17 uur tot 21 uur 20. Daarna gaan ze slapen. De vakken zijn: politiek, geschiedenis, antropologie, Spaans, Guaraní, project, kennis over de staat, wetenschappen, sociale wetenschappen, gezondheid, wiskunde, Engels, literatuur, beeldopvoeding, muziek, economie, filosofie, technologie, en oriëntatie. De zaterdag krijgen ze enkel zangles en daarna lichamelijke opvoeding. In het weekend hebben ze dan tijd om hun was te doen, om voetbal of volleybal te spelen, gitaar te spelen.

Waarden en doelen van de school.

Je voelt je als een schakel in het geheel dat goed aanvoelt: we zijn hier bezig met de basis, zoals de **waarden** van de school het beschrijven: promotie en vorming van jonge mensen tot een nieuwe kijk op het leven. D.w.z. bewust worden van de realiteit waarin ze leven en van hun potentiële krachten om concreet 'zelf' verandering te brengen in structuren en situaties die hen verdrukken en arm en afhankelijk houden. De school is een centrum dat kinderen en jongeren tot creatieve, eerlijke en begripsvolle mensen vormt. Daarbij kunnen de leerlingen ook de noden van hun gemeenschap, provincie en land definiëren en nemen ze een vernieuwende houding aan die leidt tot een meer rechtvaardige, broederlijke en solidaire samenleving.

De **doelen** van de school zijn beschreven in hun schoolwerkplan en worden heel concreet uitgewerkt:

- 1 Het beroepsniveau van leerkrachten, kinderen en jongeren verhogen.
- 2 Samenwerking en solidariteit promoten, actieve deelname in de lessen godsdienst, sociologie, politiek en cultuur.
- 3 De capaciteiten, gewoonten en tradities gebruiken die voor handen zijn.
- 4 Zorgen voor een gezonde ontspanning en een vorming tot het worden van een goed mens.
- 5 Een spirituele, kritische, creatieve en open geest vormen bij de kinderen, jongeren en leerkrachten.
- 6 Goede relaties onderhouden met goede instellingen om zo goed te kunnen samenleven met elkaar.
- 7 Culturele evenementen organiseren zodat de relaties en integratie van andere personen in het centrum uitgebreid worden.

Onze stage

We hebben de hele 3 maanden dat we er waren, uitgezonderd 2-3 weken, geparticipeerd in het klasje. We mochten al onmiddellijk helpen: verbeteren, individuele hulp, groepjes begeleiden, liederen aanleren. Na een kleine maand stonden we af en toe ook alleen voor de klas als de leerkracht een andere opdracht had. Waar de leerkracht het interessant vond of het ons interessant leek, voerden we dingen in die we zelf in onze opleiding of vroegere stages hadden geleerd. Zo bleken schrijfdans, motorische spelletjes en rijmpjes zeer interessant. Wanneer de kinderen vijf jaar zijn, kunnen ze naar de kleuterklas. Maar veel kinderen komen pas naar school vanaf het eerste leerjaar. Dit heeft als gevolg dat de eerste maanden van het eerste leerjaar vooral 'voorbereidende' maanden zijn. Vele kinderen zagen zelf voordien nog nooit een schrift, hielden nog nooit een potlood in de hand, speelgoed kenden ze al helemaal niet... Er wordt vooral geoefend op de grove motoriek die helpt om goed te kunnen schrijven. We hebben ook lessen Engels en fysica gegeven in het middelbaar. Gitaarles hebben we de laatste maand georganiseerd, voor de geïnteresseerde leerlingen. We hielpen ook Christiane met het vertalen van de brieven vanuit het buitenland en de briefjes die de kinderen naar hun 'pleegouders' schrijven. Christiane Geersens is een zeer sterke, enthousiaste vrouw die een enorme kracht is in het centrum. Ze is er ook verpleegster en neemt de administratie voor haar rekening. Met een 9-tal verantwoordelijken vanuit elk deel van de school, waaronder Christiane, leiden ze het centrum. We hebben het materiaal van onze inzamelactie, zoals de dominospelen en puzzels, zelf geïntroduceerd in onze klassen. De kinderen (en soms ook de leerkrachten) kenden dit soort spelen nog niet en uitleg was dan ook noodzakelijk. De leerkrachten en directie waren zo enthousiast dat ze een bedankingsbrief schreven voor de Belgische schenkers. De potloden hebben we deels gegeven aan een kleine school in de buurt, die we bezochten tijdens een inentingsreis. De kinderen kregen elk een potlood. Ook de indianenkinderen hebben we schrijfgerief kunnen geven. Het andere schrijfgerief is ten goede gekomen aan het centrum Pa'i Puku.

We leerden zelf heel veel. Onze stageperiode viel in het begin van hun schooljaar en de verscheidenheid tussen de leerlingen was enorm. Zo waren er kinderen van 10 jaar die nog in het 1^e leerjaar zaten en een grove motoriek hebben, terwijl er kinderen van 5 jaar, die wel gestimuleerd worden en goed gevoed, heel soepel schrijven. De leerkrachten vonden het ook interessant om te zien en te horen hoe we in België iets aanbrengen aan de kinderen. Zo hebben we, vanuit een vraag van de leerkrachten, eens neergeschreven in het Spaans hoe bij ons de lessen wiskunde, taal, rekenen, wero en bewegingsopvoeding verlopen. We leerden ook, hoewel we dat via onze opvoeding ook al meekregen, nu overal delen. We zagen dat des te meer als we met zijn drieën eens alleen waren: zelfs een appel gingen we doorgeven om te delen. De school zelf is ook heel solidair. Dat hebben we verschillende keren mogen meemaken:

- In de tijd dat wij er waren was er een meisje van drie, Gianina, dat in een huisje langs de Chacobaan bij haar oma woont, ergens aan km 134. De mama van Gianina is 18 en ze heeft Gianina bij haar eigen moeder achtergelaten. Gianina heeft kanker aan haar oogje en om allerlei redenen ziet de mama haar kindje niet meer zitten. De oma heeft toen hulp gevraagd aan het centrum Pa'i Puku. Ze wil wel nog voor Gianina zorgen, maar ze heeft zelf nog kleine kinderen en ze heeft niet de middelen om goed voor Gianina te zorgen. Het meisje zou dringend geopereerd moeten worden, maar die kosten kan de oma niet betalen. Diezelfde ochtend organiseert de school een omhaling bij alle mensen die op het

schooldomein werken, voor Gianina. Samen met een leerkracht bezoeken we het meisje thuis. Het centrum heeft een mooie foto van haar nodig. Die wordt naar de grootgrondbezitters uit de buurt gestuurd. Zo is Pa'i Puku de zoektocht gestart naar de nodige financiën om de oogoperatie van Gianina te betalen.

- Of die jongen die op de school werkte, had met het geld dat hij verdiende voor zijn blinde vader een lapje grond kunnen aankopen. Zijn broer werkte tijdens de vakanties - als meubelmaker - op school om geld te verzamelen voor zijn eigen studies. Pas als ze voldoende bewezen hebben dat ze goed kunnen samenwerken, krijgen ze die kans.
- Juana, een meisje van 20, dat we slechts even hadden ontmoet, vroeg al direct toen we langskwamen of we bleven eten "porque tienes hambre." We werden ook door verschillende leerkrachten uitgenodigd om een weekend bij hun familie te verblijven.
- Toen we een keer met de jeep om een koe gingen, kwamen we op de terugweg, na uren rijden op stoffige aarden wegen, een jong gezin tegen. Het was vanzelfsprekend dat we stopten om die mensen een lift te geven.

Zo kunnen we nog voorbeelden geven. Het wordt zo 'normaal' dat iedereen altijd deelt met elkaar, dat je het gewoon zonder nadenken ook doet. Zoals een beroemde tekst zegt: (die hangt trouwens in het Spaans in het huis van Christiane) "Als een kind in liefde en vriendschap mag leven, zal het leren in de wereld veel liefde te ontdekken."

Middelen van de school.

De school heeft minder middelen tot haar beschikking dan in België. De verantwoordelijken van de school moet dikwijls 'bedelen' bij verschillende grootgrondbezitters om een koe te krijgen. Ook de melk moet gesponsord worden. Nieuwe gebouwen kunnen maar worden gezet met financiële hulp. De ouders proberen de schoolkosten van hun kind te betalen naarmate ze kunnen. Sommige ouders zijn daarin zeer vindingrijk, vb. iemand verzamelde in het bos honing met zijn kinderen als ruil om zijn deel te betalen voor de school. Eigenlijk heeft ieder kind er een beurs nodig. Er wordt ook geld verzameld door de verkoop van meubels (door de studenten middelbaar gemaakt), groenten (door de leerlingen van het lager geteeld), en de steun aan de kinderen vanuit de provincie West-Vlaanderen, Luxemburg, Groot-Brittannië en Duitsland.

Je denkt in het begin wel: zo of zo zou je het toch 'beter' kunnen doen. Bijvoorbeeld als Wim voor de zoveelste keer uren moet werken om iets te herstellen dat je met een klein nieuw onderdeel veel sneller zou kunnen maken. Maar zolang je iets niet moet kopen met geld is dat de beste manier, want geld, daar is net een gebrek aan, aan tijd niet. We hadden vooraf een feestje georganiseerd op school in het KHBO waar we les volgden, en dat had 1000 euro opgebracht. Dat werd besteed aan een industriële wasmachine opdat het werk van de lagere schoolkinderen toch wat lichter wordt, ze doen namelijk alle was met de hand. Toen we wisten dat de provincie West-Vlaanderen de bouw van een nieuwe bibliotheek voor de school had gesteund, waren we blij dat er vanuit onze streken iets voor hen werd gedaan.

Het leven in de Chaco

In de Chaco leven de meeste mensen van het werk op boerderijen. Grote boerderijen of estancias met runderen kom je er veel tegen. De meeste mensen gaan dan werken naar zo'n estancia. Ze drijven het vee te paard, maken het veld schoon, ... Het land is nogal droog en onvruchtbaar en daarom meest geschikt voor het laten grazen van runderen. Er is ook wat werk langs de Chacobaan, omdat die nu net hersteld wordt. De vaders komen dan met hun gezin ook langs de Chacobaan wonen waar een strook van een tiental meter breed naast de baan 'niemandslaan' is, en het dus goedkoper bouwen is. Mensen langs de Chacobaan verkopen soms melk van een paar koeien, eieren van hun kippen en frisdrank die ze aankopen. Elke donderdag, kwam er in de school een reizende vrachtwagen die allerlei voedingsmiddelen verkocht. Die bleef dan om pas de volgende morgen weer verder te reizen.

Bezienswaardigheden in Paraguay.

In de 2 weken dat we niet voor de klas stonden, hebben we de omgeving leren kennen. Zo kregen we de kans om, onder begeleiding van de man van onze leerkracht-mentor, enkele indianenstammen te bezoeken zoals de Menonieten, die diep in de Chaco leven. Ook de beroemde watervallen van Foz do Iguazu, de ruïnes van de Jezuïeten, de hoofdstad Asunción met de vele marktjes, de grootste elektriciteitscentrale op waterkracht in Itaipu, ... wilden we niet missen nu we van zo ver waren gekomen. Een uitstap in Brazilië stond ook op ons programma.

Hoop op een betere toekomst.

Het is goed om hen, die levenskrachtige en levenslustige mensen uit de verschillende werelddelen, te blijven steunen opdat voor hen de hoop op een betere toekomst blijft bestaan. Ook al is onze hulp soms maar een peulschil, de mensen daar voelen zich enorm gesteund als ze merken dat wij ook aan hen denken. Mocht je door dit te lezen meer interesse krijgen voor het project, kun je verschillende dingen doen. Je kan onze verslagen lezen op de website die we voor we vertrokken hebben opgestart : <http://users.pandora.be/paipuku> , We hebben een leskoffer en postkaarten ontworpen over Paraguay. Je kan daarvoor terecht bij Wim en Leen Declercq, telefoon: 050/82 20 16. E-mail: leentjedeclerq@hotmail.com Er worden ook kinderen 'geadopteerd' opdat ze zouden kunnen studeren. Dit kan vanaf 40 euro per jaar. Je krijgt dan een briefje en een foto en je wordt op de hoogte gehouden van de gebeurtenissen in Pa'i Puku. Hiervoor kan je terecht bij Hilde Vanheule. Hilde Vanhuele Akkerstraat 3, 8310 Sint-Kruis (Brugge). Telefoon 0478/717004. E-mail: hilde.vanhuele@pandora.be Ook met de jeugdbeweging in Oostkamp zullen we nu een kindje steunen. Op onze school zullen we dit jaar rond Paraguay werken.

Ik citeer een stukje uit de bedankingsbrief van Pa'i Puku:

"Het is belangrijk dat jullie weten dat onze leerlingen lijden onder de economie, ze leven in marginale zones, in boerderijen in het midden van een droog gebied, zonder enige mogelijkheid om op de hoogte te zijn van de vooruitgang die zich manifesteert in de maatschappij, zonder te kunnen rekenen op een krant en veel minder nog op een boek. Dit toont het groot belang aan van het meebrengen van deze didactische materialen, meer nog, we zijn ze al aan het gebruiken en ervan aan het genieten.

Ons rest nogmaals onze dank te betuigen, om hoop te geven aan deze behoeftige kinderen en een licht te ontsteken op hun weg, dat God en de Maagd Maria uw huizen zegent en u met uw barmhartigheid verder hulp mag bieden aan degenen die het nodig hebben;

Een sterke omhelzing en een onschuldige glimlach van de kinderen en jongeren in Pa'i Puku".

Hoe we ons inleefden in de Latijns-Amerikaanse cultuur

Als je naar een land als Paraguay trekt, kan je twee dingen doen: of je als 'toerist' gedragen, of je willen inleven in hun wereld, die nog niet de jouwe is, maar wel de jouwe kan worden. Loslaten en je openstellen. Dan ga je voor belangrijke dingen oog hebben: de basisbehoeften: liefde, voedsel, onderdak en water. We hebben ons altijd voorgenomen om ons zo goed mogelijk aan te passen en dat heeft tot bijzonder mooie dingen geleid:

- Je wordt uitgenodigd om met de familie te gaan eten; op een zondagmorgen. Dat begon met de gitaren. De twee zonen waren bijzonder getalenteerd en zongen samen voor de hele familie terwijl iedereen luistert. Intussen is het vlees in een steenoven al goed aan het braden op de hete stenen. Dan haalt de vader des huizes het grote mes boven en snijdt voor ieder een grote plak af. Er wordt nog wat maniok, of rijst bij gegeten, maar het vlees is het voornaamste. Daarna zitten we buiten, altijd buiten, zolang het niet regent. De kinderen zoeken kruiden samen voor in de tereree en dan wordt die in de pot gedaan. Tereree is de typische drank van Paraguay, in een mooi versierde pot met een rietje, die ze vol met kruiden doen. Een grote kan fris water met veel hielo (ijs) en de tererepot wordt telkens bijgevuld uit de kan en dan doorgegeven van de een naar de ander.
- We mochten af en toe in het weekend een feestje meemaken. Bijvoorbeeld voor een verjaardag: dit werd zeker gevierd. Het verloopt helemaal anders dan hier: in openlucht, met muziek (in het begin soms met de gitaar en zang) en er wordt enkel per koppel gedanst. Ze vormen dan een rij, alle jongens aan de ene kant, telkens met een meisje aan de overkant. Zo dans je zeker een halfuurtje of langer per partner. Een drankje wordt doorgegeven door de hele rij. Halverwege de avond wordt er dan gegeten. Natuurlijk met veel vlees. Als ze 15 jaar worden, wordt er, indien mogelijk, een groot feest georganiseerd. Ze worden dan 'volwassen'.

De uitdrukkingen 'tranquilo' (rustig) en 'no hay problema' (geen probleem), waren de meest voorkomende die we hoorden. Daarom doet het een beetje raar als je terugkomt in België. We hebben dikwijls 'geen tijd' en we maken vaak sneller dan we zelf willen 'een probleem'. We hebben het zelf voor een deel in handen.

Zo'n stage in het buitenland, en liefst nog in een land met een andere cultuur is zeker aan te raden. Je leert er zeer snel de taal, maakt er kennis met een geheel andere manier van leven, leert heel wat mensen kennen, bouwt vriendschap op en maakt je hoop levend dat we samen echt iets kunnen verwezenlijken. Onze school, de KHBO, heeft ons altijd enorm gesteund. Zo mochten we op school een feest organiseren ten voordele van Paraguay dat 1000 euro opbracht. Die werden besteed aan een industriële wasmachine opdat de zware taak van de kinderen toch een beetje verlicht wordt. Ze wasten namelijk alles met de hand. Één raad: als je terugkomt, probeer dan iets constructiefs te doen met al je gevoelens die je overweldigden. Die gevoelens zijn heel breed: van heimwee naar

het stageland, naar afkeer voor sommige dingen die bij ons als normaal worden beschouwd, maar helemaal niet meer vanzelfsprekend lijken voor ons, tot liefde voor alle mensen: het 'todos amigos' gevoel: we zijn allemaal vrienden, broeders van elkaar. We hebben ook samen een heel mooie tijd beleefd. We leefden zo dicht bij elkaar en toch hadden we nooit ruzie. We werden dikwijls al lachend wakker! Ook met de studenten van de school maakten we veel plezier in de vrije momenten dat we geen les gaven. Toen we terugkwamen hadden we onmiddellijk examens, wat ons niet toeliet lang boven de aardbodem te zweven. Op school gaven we een voorstelling van ons project, we werkten de taken af die we begonnen waren in Paraguay, bedachten de inhoud van een leskoffer voor het lager onderwijs, maken nu de video af. Ondertussen zijn we door verschillende verenigingen gevraagd om een voordracht te houden over ons project.

We vinden het fantastisch dat iedereen ons zo heeft gesteund en willen iedereen bedanken voor de interesse en hulp die er leeft voor projecten voor kansarmere mensen.

Tekst: geschreven 28-03-'04 in Paraguay

Ik wil geloven in de kracht van mensen, in plaats van medelijden te hebben.
Ik wil geloven in de goede intentie van mensen, en niet in kwade bedoelingen.
Ik wil leven in vertrouwen met de wereld en geen wantrouw hebben.
Ik wil liefde als hoogste waarde beschouwen, boven alles.
Ik wil samenwerken met de kracht van anderen om samen 3x zoveel kracht te bundelen.
Ik wil proberen om niet onbedacht te handelen, gepaard met wat intuïtie.
Ik wil mezelf verantwoordelijk achten voor mijn woorden, daden, gedachten.
Ik wil mezelf zien als iemand met zowel goed als kwaad, en anderen alsook mezelf kunnen vergeven.
Ik wil proberen geen vooroordeel vast te pinnen op iemand en in ieder proberen het goede te zien.
Ik wil een probleem, mislukking, fout, ... zien als een uitdaging om eruit te leren, te veranderen, ...
Ik wil aanvaarden dat dit een waardeschaal, geloof is die niet voor iedereen geldt, en die daarmee ook niet beter is dan een andere.
Ik wil dit alles ook kunnen relativiseren, daarmee is 't leven ook grappig en plezierig.
Doch plezier mag niet ten koste gaan aan voor mij belangrijke dingen als andere-persoons-gevoelens.
Een groep als plaats voor zowel eigenheid als openheid voor anderen.
Ik zou graag iets doen, misschien klein, misschien groot, , als ik het maar met liefde kan doen.
Ik zou dit graag doen waar ik kan, op de plaats die me gegeven is, met de kansen die ik krijg en waar het natuurlijker wijze spontaan kan gebeuren.
Ik wil proberen geen uitvluchten, redenen uit te vinden die niet eerlijk/van belang zijn.
Ik wil mijn wortels leren kennen, de kracht van onze voorvaders en –moeders en belangrijke tradities herbeleven die zin en hoop geven in het leven.

Tekst toen we terug waren 06-'04

...en ik rijd rond
en voel me vervreemd
vervreemd van mijn eigen omgeving
Niet in de zin dat je 't niet meer kent, niet e nostalgie die verdwenen is, integendeel.
Maar alles krijgt een dimensie meer, je voelt de belangrijke dingen als warmte, familiesfeer, vriendschap, solidariteit en liefde zó sterk aan, als gevoel dat alles overschaduwet.
Als in een waas van dromen rijd ik rond en kies voor het blijven delen 'sigue compartiendo!'
Gracias, madre, por tu presencia.